

ברכות דף נה.
בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו
לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים
ומשכן. אמר לו משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס
לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן כלים שאני עושה להיכן
אכניסם שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים. אמר לו שמא
בצל אל היית וידעת אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות
שנבראו בהן שמים וארץ. כתיב הכא {שמות ל"ה} וימלא אתו רוח אלהים בחכמה
ובתבונה ובדעת, וכתיב התם {משלי ג'} ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה
וכתיב {משלי ג'} בדעתו תהומות נבקעו.

בראשית רבה פרשה א
פ' יד ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את אשר צוה אותו משה
לא נאמר אלא את כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא שמע מפי רבו,
הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני.

שמות רבה פרשה לה
פ' ג ג ד"א ועשית את הקרשים מה כתיב למעלה מן הענין וראה ועשה, וכי משה עשה את
המשכן והלא כתיב ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב, אלא משה לתלמוד
ובצלאל למעשה, מכאן אמרו רבותינו ליתן שכר למעשה כעושה, שכן מצינו במשה
שעשה בצלאל למלאכת המשכן והעלה עליו הקב"ה כאלו הוא עשאו שנאמר (ד"ה א כא)
ומשכן ה' אשר עשה משה במדבר.

שמות רבה פרשה מ
פ' ב ב ד"א קראתי בשם בצלאל אין כתיב כאן אלא ראה קראתי, אתה מוצא כשעלה משה
למרום הראה לו הקב"ה כל כלי המשכן ואמר לו כך וכך עשה, ועשית מנורת ועשית
שלחן ועשית מזבח, כך כל מעשה המשכן, בא משה לירד סבור שהוא עושה אותו קרא
לו הקב"ה א"ל משה מלך עשיתך אין דרך המלך לעשות דבר אלא גוזר ואחרים
עושים, אף אתה אין לך רשות לעשות דבר אלא אמור להם והם עושין, ולא אמר לו
למי יאמר אמר משה למי אומר אמר לו אני מראה לך, ומה עשה הקב"ה הביא לו
ספרו של אדה"ר והראה לו כל הדורות שהן עתידין לעמוד מבראשית עד תחיית
המתים, דור ודור ומלכיו, דור ודור ומנהיגיו, דור ודור ונביאיו, אמר לו כל
אחד ואחד התקנתיו מאותה שעה, וכן בצלאל מאותה שעה התקנתיו, הוי ראה קראתי
בשם בצלאל.

שמות רבה פרשה נ
פ' א א ויעש בצלאל את הארון הדא הוא דכתיב (תהלים קיט) פתח דברריך יאיר מבין
פתיים, בשעה שברא הקב"ה עולמו היה כולו מים במים שנאמר (בראשית א) וחושך
על פני תהום, ר' יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אמר האור ברא תחלה ואח"כ
העולם, משל למלך שבקש לבנות פלטין והיה המקום אפל מה עשה הדליק נרות
ופנסין לידע היאך הוא קובע דימוסים, כך האור נבראת תחלה, ור' נחמיה אמר
העולם נברא תחלה משל למלך שבנה פלטין ועטרו בנרות, שאל רבי שמעון בן
יהוצדק את רבי שמואל בר נחמן אמר לו בשביל ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה
מהיכן נבראת האורה אמר נתעטף הקב"ה בשלמה והבהיק העולם מזיו מראשו ועד
סופו כמו שכתוב (תהלים קד) עוטה אור כשלמה ואח"כ נוטה שמים כיריעה, לפיכך
פתח דברריך יאיר, ממנו למדו הצדיקים כשהיו מתחילין בדבר היו פותחין באורה
אתה מוצא בשעה שאמר הקב"ה למשה שיעשה את המשכן אמר בצלאל ובמה אפתח תחלה
פתח בארון שנאמר ועשו ארון.

מדרש תהלים מזמור צא
פ' א א [א] יושב בסתר עליון בצל שד-י יתלונן. דבר אחר יושב בצל שדי. בצלו של בצלאל. אמר ר'
פרוודק בר נחשא בשם ר' יהודה ב"ר סימון יושב בסתר עליון, כל המעשים רואה ואינו נראה,
ובצל שעשה בצלאל נתלונן שד-י.

מדרש - פסיקתא רבתי פרשה ה
פ' ה דבר אחר ויהי ביום [כלות משה וגו'] זה שאמר הכתוב כי יש אדם שעמלו בחכמה
ובדעת וכשרון (קהלת ב' כ"א) זה בצלאל שעשה המשכן בחכמה ובדעת כמה שכתב
ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת (שמות ל"א ג'), ולאדם שלא עמל

בו יתננו חלקו (קהלת שם) זה משה שלא עמל במשכן ונקרא על שמו שנאמר ויהי ביום [וגו'], כלות בצלאל אין כתב כאן אלא ביום כלת משה הוי ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו.

במדבר רבה פרשה טו

פ' י' ר' לוי בר רבי אומר מנורה טהורה ירדה מן השמים שאמר לו הקב"ה למשה (שמות כה) ועשית מנורת זהב טהור אמר לו כיצד נעשה אותה אמר לו מקשה תיעשה המנורה ואעפ"כ נתקשה משה וירד ושכח מעשיה עלה ואמר רבוני כיצד נעשה אותה אמר לו מקשה תיעשה המנורה ואעפ"כ נתקשה משה וירד ושכח עלה ואמר רבוני שכחתי אותה הראה לו למשה ועוד נתקשה בה אמר לו וראה ועשה עד שנטל מנורה של אש והראה לו עשייתה ואף על פי כן נתקשה על משה אמר לו הקב"ה לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה ואמר לבצלאל מיד עשאה התחיל תמה ואמר אני כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה ואת שלא ראית עשית מדעתך בצלאל בצל אל היית עומד כשהראה לי הקב"ה עשייתה ולפיכך כשחרב ביהמ"ק נגנזה המנורה וזה אחד מחמשה דברים שנגנזו הארון והמנורה והאש ורוח הקדש והכרובים וכשישוב הקב"ה ברחמי ויבנה ביתו והיכלו הוא מחזירן למקומן לשמח את ירושלים שנא' (ישעיה לה) יששום מדבר וציה ותגל ערבה (שם) פרוח תפרח ותגל.

קהלת רבה פרשה ז

פ' יט' א' [יא] טובה חכמה עם נחלה, טובה חכמה כשהיא נחלה, ד"א טובה חכמה כשיש עמה נחלה, דתנינן תמן באבות רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכו', ד"א טובה חכמה טובה חכמתו של משה שנאמר (משלי ל') עיר גבורים עלה חכם עם נחלה שהנחיל תורתו לישראל, ד"ט טובה חכמה זו חכמתו של בצלאל, שהנחיל ארון לישראל ובשעה שאמר לו משה עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו בצלאל משה רבינו מביאין את הכלים ומעמידין אותם באויר, בתחלה יעשה המשכן, ואחר כך יעשה הארון, אמר לו משה שמא בצל אל היית יושב וידעת בתחלה (שמות כ"ה) ועשו ארון ואחר כך ואת המשכן תעשה הוי טובה חכמה עם נחלה, טובה חכמה של בצלאל עם נחלה שהנחיל ארון לישראל

תנחומא - פקודי סימן ב

פ' א' (ב) אלה פקודי המשכן, זש"ה ה' אהבתי מעון ביתך (תהלים כו) זה ההיכל שהוא מכוון במקום משכן כבודך, ארשב"י זאת אומרת שההיכל שלמטה מכוון כנגד היכל של מעלה שנאמר (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך, א"ר יעקב בר' אסי למה הוא אומר ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך בשביל ששקול כנגד בריאת עולם, כיצד בראשון כתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וכתיב (תהלים קד) נוטה שמים כיריעה, ובמשכן מה כתיב ועשית יריעות עזים (שמות כו), בשני יהי רקיע ואומר בהן הבדלה שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים ובמשכן כתיב והבדילה הפרוכת לכם (שם), בשלישי כתיב מים שנאמר יקוו המים ובמשכן כתיב ועשית כיור נחשת וכונו נחשת וגו' ונתת שמה מים (שם ל), ברביעי ברא מאורות דכתיב יהי מאורות ברקיע השמים ובמשכן כתיב ועשית מנורת זהב (שם כח), בחמישי ברא עופות שנא' ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף ובמשכן כנגדן לעשות קרבנות כבשים ועופות (ובמשכן והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה) (שם), בששי נברא אדם שנאמר (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בכבוד יוצרו, ובמשכן כתיב אדם שהוא כהן גדול שנמשח לעבוד ולשמש לפני ה', בשביעי ויכלו השמים והארץ ובמשכן כתיב ותכל כל עבודתך, בבריאת העולם כתיב ויברך אלהים ובמשכן כתיב ויברך אותם משה, בבריאת העולם כתיב ויכל אלהים ובמשכן כתיב ויהי ביום כלות, בבריאת העולם כתיב ויקדש אותו ובמשכן כתיב וימשח אותו ויקדש אותו, ולמה המשכן שקול כנגד שמים וארץ אלא מה שמים וארץ הם עדים על ישראל דכתיב העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ (דברים ל) אף משכן עדות לישראל שנאמר אלה פקודי המשכן משכן העדות לכך נאמר ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך וגו'

מכילתא ויקהל מסכת דשבתא פרשה א

ויקהל משה וגו'. למה נאמרה פרשה זו לפי שהוא אומ' ועשו לי מקדש שומע אני בין בחול בין בשבת ומ' אני מקיים מחלליה בשאר כל מלאכות חוץ ממלאכת המשכן ומה אני מקיים ועשו לי מקדש בשאר כל הימים חוץ מן השבת או אף בשבת והדין

נותן ומה עבודה שאינה באה אלא מכח המכשירין הרי הוא דוחה שבת מכשירי עבודה שאין להם מלא מכתן אינו דין שידחו את השבת כגון שנטל קרנו של מזבח או שנפגמה הסכין שומעני יתקנס בשבת שני ויקהל משה בחול ולא בשבת.

שבת דף ע.

לפי שנאמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה מלאכה. דברים, הדברים אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני.

תנחומא - ויקהל סימן ו

פ' א (ו) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים, זש"ה פתח דברך יאיר מבין פתיים (תהלים קיט), כשברא הקב"ה את עולמו היה העולם כלו מים במים שנאמר (בראשית א) וחשך על פני תהום וגו', רבי יהודה ור' נחמיה, רבי יהודה אומר החשך ברא הקב"ה תחלה ואח"כ ברא את העולם, ורבי נחמיה אומר העולם ברא הקב"ה תחלה ואח"כ ברא את החשך, שאל רבי שמעון בן יהוצדק את רבי שמואל בר נחמן, א"ל אתה בעל הגדה אמור לי היאך ברא הקב"ה את העולם משברא עולמו ברא את האור, א"ל רבי שמואל בר נחמן כשבקש לברוא את העולם נתעטף באורה וברא את העולם שנאמר (תהלים קד) עוטה אור כשלמה ואח"כ נוטה שמים כיריעה, לפיכך פתח דברך יאיר מבין פתיים, ר' יהודה בר אלעאי אומר משל למלך שבקש לבנות פלטרין והיה אותו מקום של חשך והדליקו בו את הנרות ואחר כך בנה, כך הקב"ה היה העולם חשך שנאמר וחשך על פני תהום ונתעטף באור ואח"כ ברא את העולם הוי פתח דברך יאיר מבין פתיים, ומהקב"ה למדו הצדיקים שיהיו מתחילין תחלה באורה, כיצד בשעה שאמר משה לבצלאל מאמרו של הקב"ה שאמר ועשו לי מקדש, א"ל משה לך ועשה את המשכן במה פתח תחלה ויעש בצלאל את הארון, זש"ה (משלי ט) תן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסף לקח, משה א"ל להתחיל במשכן והוא התחיל בארון למה בשביל שהארון מקום התורה שהוא אורו של עולמים העה"ז והעולם הבא

זוהר ח"ב דף רכד.

הכא אסתכל קב"ה כד יהבו ישראל דהבא לעגלא וקב"ה אקדים לון דהבא דא לאסוותא. דהאי דהבא דמשכנא אקדים לון לההוא דהבא דיהבו לעגלא דכל דהבא דהוה עמהון ואשתכח עמהון יהבו לארמת משכנא. ס"ד דכד עבדו ית עגלא אשתכח עמהון דהבא ואינון פריקו אודנייהו לנטלא ההוא דהבא דכתיב { שמות לב } ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. ועל דא אקדים דהבא דארמותא. לכפרא על עובדא דא (חסר). (ובגין כך) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה מסטרא דמלכותא עשה את כל אשר צוה יי' את משה דהא כל אומנותא דמשכנא אתתקנת בהו ועל ידיהו בצלאל איהו עביד אומנותא ומשה איהו אהקין כלא לבתר. משה ובצלאל כחדא הוו. משה לעילא בצלאל תחותיה סיומא { רנא א ריד ב } דגופא כגופא.